

Pénzügyi szemle.

A cukor után fizetendő forgalmi adóválság. Az 1927. évi 161.200. számú pénzügyminiszteri rendelet (közzététetett a Budapesti Közlöny 1927. évi december 25-én megjelent számában) a vámtarifáról szóló 1924. évi XXI. t.-c. mellékletét képező vám-tarifa 152., 153. és 154. számai alá tartozó áruk után — a festő cukor kivételével — járó általános forgalmi adót forgalmiadó-válságban állapítja meg. Az adóválságot külföldről történő behozatal esetén (behozatali forgalomban) a cukor átvevője, belföldi előállítás esetén (belföldi forgalomban) pedig az előállító köteles megfizetni. Az adóválság alá eső cukornak a behozattól, illetve az előállítótól a fogyasztóig (el- vagy felhasználóig, feldolgozóig) terjedő forgalmában jelentkező szállításai az általános forgalmi, illetve vámforgalmi adó alól mentesek. Az adóválság a belföldi forgalomban négy százalék, a behozatali forgalomban hat százalék. Az adóválság lerovására és az általános forgalmi-adómentesség feltételeire vonatkozó rendelkezések azonosak a tüzelőanyagok adóválságára vonatkozó intézkedésekkel.

A fúziós illetékmentesség. Az 1927. évi 6700/P. M. számú rendelet (közzététetett a Budapesti Közlöny 1927. évi december hó 17-én megjelent számában) a fúziós illetékmentességnek 1927. december 31-én lejárt határidejét akként hosszabbította meg, hogy a kedvezményes intézkedések alkalmazást nyernek akkor, ha az egyesülést az abban résztvevő mindegyik társaság közgyűlése 1928. évi július hó 1. előtt határozta el.

Nyugtailleték lerovása. A nyilvános számadásra kötelezett vállalatok alkalmazottainak 1927. évi illetményei után járó nyugtailleték mikénti lerovása tekintetében az 1927. évi 150.900. számú pénzügyminiszteri rendelet (közzététetett a Budapesti Közlöny 1927. évi december hó 18-án megjelent számában) a nyugtailletéknek fokozatos illetékből az 1927. év folyamán történt százalékos illetékké történt átalakulása és a nyugtailleték mérvének 1.5%-ról 0.5%-ra történt leszállítására folytán szükségessé váló intézkedéseket a következőképen eszközölte:

A vállalatok a nyugtailleték lerovásának alapjául szolgáló kimutatásban minden egyes személyre nézve két rovatban tüntetik fel azoknak az összes járandóságoknak együttes összegét, amelyeket a megnevezett személy a vállalatától egyrészt 1927. január 1-től bezárólag május 15-ig, másrészt 1927. május 16-tól bezárólag december 31-ig bármilyen elnevezéssel kapott. Mindkét rovat külön-külön összeadandó és a január 1-től május 15-ig kifizetett összeg az 1.5%-os, a május 16-tól december 31-ig kifizetett összeg pedig az 0.5%-os nyugtailleték alapja. A kimutatás a vállalat székhelye szerint illetékes m. kir. adóhivatalhoz (Budapestben az V/A. kerületi adófelügyelőséghez) nyújtandó be és az illeték a hivataltól kapott postatakarékpénztári befizetési lap felhasználásával 1928. évi január hó végéig teljesítendő.

Gazdasági szemle.

A magyar gabonamonopólium terve. A magyar állami gabonamonopólium terve, mely az idén merült fel, elgondolásában abban különbözik az európai külföld hasonló irányú intézményeitől, hogy az utóbbiak kivétel nélkül importországokban

létesültek, a fogyasztók érdekeinek megvédésére és biztosítására, míg a magyar „centrale“ terve a termelők körében született, célja a termelők érdekeinek megvédése és mintaképe a kanadai gabona-pool, valamint az Egyesült Államokban tervezett hasonló intézmény, melynek megvalósítása ellen Coolidge a kongresszussal szemben három ízben élt vétőjogával (l. 1927. 3. számunkban). Célkitűzésében két feladatot említ ez a terv, egyrészt a *termés értékesítésének megoldását*, másrészt pedig a *gabonaezport fejlesztését és megvédését a külföldi konkurenciával szemben*. Ezen célok elérésére a centrale tervezői az állam tőkeerejét akarták igénybevenni, mert ennek segítségével szerintük kivárható a piac kedvező áralakulása, összegyűjthetők azon nálunk egyelőre nem létező egységes minőségű nagy mennyiségek, melyekkel jobb árak érhetők el, s a külfölddel szemben egy ilyen egységes szerv könnyebben védheti meg az eddigi és szerezheti meg az újabb külföldi piacokat, mint a magánkereskedelem.

A fent említett feladatok feltétlenül fennállanak, s azok elvégzése mindenképen szükséges és előnyös. Kérdés csak az, hogy mostanáig megoldatlanok-e s ha igen, a monopólium jelenti-e megoldásukat.

Az első feladatot illetően a külföldön már ismert megoldást Magyarország részére épp az idei év hozta meg nagyobb mértékben. A Nemzeti Bank valamivel engedékenyebb hitelpolitikája, mindenekelőtt azonban az erőteljesen megindult és továbbfejlesztett betárolási üzlet az idén eltűntették az aratás utáni hetek árlemorzsolódását és augusztustól mostanáig a tőzsde kínálata ugyyszólván állandóan gyenge, átlagon aluli maradt, holott a termés mennyisége átlagon felüli volt. Ebben az irányban a megoldás tehát centrale és monopólium nélkül is igen reálisan adva van.

A második feladat megoldása mindenestre nehezebb és égetőbb. Az export alakulása az idén sok kívánnivalót hagyott hátra és ez többet jelent már, mint pusztán termelőérdekeket. Ennek azonban oly mélyen fekvő okai vannak, melyeket a centrale sem tudna megszüntetni. A viszonyok teljes félreismerését jelenti annak feltevése, hogy a magyar gabonakereskedelem eddig a termésértékesítés és az export problémáját megoldani képtelen volt. Éppen a magánkereskedelem volt az, mely a maga elasztikus simulékonyorságával és régi, megalapozott összeköttetéseinek hálózatával a fent vázolt feladatokat az adott viszonyokhoz képest kielégítően meg tudta oldani még akkor is, midőn az állam maga is közvetett formában konkurrencsei sorába lépett (Futura). A centrale tehát semmiképpen sem hízagpótló. De továbbmenve, véleményünk szerint a magyar mezőgazdaság strukturájánál fogva egyelőre alkalmatlan ily hatalmas szerv létesítésére, mert a minőségek különbözősége, az áruk óriási változatossága s ezenfelül az igények differenciálódása is meggátolja a nagybani gabonakereskedelem azon fajtáját, melyet a példaképpen felhozott kanadai pool folytat. Nálunk egyelőre szinte lehetetlen máról holnapra azt a néhány egységes árutípust kifejleszteni, mely nagy tömegek

egyszeri exportálásához szükséges és ezért még a korlátolt nagyságu homogén tömegek összegyűjtése is jelentős időt venne igénybe. Ennekfolytán növekedik a centrale üzemköltsége, tőke-szükséglete és tőkerizikója, vagyis a fogyasztókkal szemben elérhető magasabb árak előnyét nem a termelők élveznék, mert azt a centrale rezsije és veszteségei felemésztenék.

A felsorolt okok elegendők már a gabonacentrale tervének elutasítására. Csak mellékesen említjük meg még egy lap-pangó veszélyét. Magyarországon mint agrárországban egy ily állami szerv létesítése egyszersmind azt is jelenti, hogy lakos-sága nagy többségének a sorsa teljesen az állami szerv kezébe kerül s anyagi boldogulásában vagy pusztulásában annak kényére van bízva.

Dr. Zádor Béla.

Tultermelés. A gazdasági krízis egyik legszembeötlőbb tünete az, hogy az ipar, megfelelő piac hiányában, kénytelen az üzemeket korlátozni, a termelést csökkenteni. Feldolgozásra váró nyersanyagban nincs hiány, ellenben hiányzik az értékesítési lehetőség. Ugyanigy van ez a kereskedelemnél, mely a raktáron lévő árukat a szokottnál csekélyebb haszonnal, esetleg haszon nélkül, sőt veszteséggel is kénytelen eladni. Az üzemek korlátozása munkanélküliséget, a raktáráruk olcsó kiárusítása üzleti pangást és cégbukásokat von maga után, ami által a krízis egyre inkább elharapózik. Ha kutatjuk a krízis okait, első felületes megállapításunk az lesz — és ez a felfogás tényleg létezik — hogy mindennek oka: a tultermelés.

Nem szükséges azonban tudományos képzettség ahhoz, hogy meggyőződjünk arról, mennyire nem állja meg helyét ez a tétel. Hogyan lehet tultermelésről beszélni akkor, amikor a népek széles rétegei még az életfenntartás elemi eszközeit, melyekkel szemben állandó szükséglet áll fenn, nélkülözik?

Tultermelést ugyanis két ok idézhet elő: 1. Ha a termelés annyira fokozódik, hogy a kínálat jóval felülmúlja a keresletet és ezáltal a termelés rentabilitását elveszti. 2. Ha a vevőközön-ség vásárlóképesége annyira legyengül, hogy a már készen lévő árukat sem lehet a kellő nyereséggel eladni. Egyes ipar-ágakban ennél fogva tényleg előállhat ilyen relatív tultermelés, azonban az általános tultermelést csak a tájékozatlanság állit-hatja élénk, mint a krízis okát. És ennek a tájékozatlanságnak veszes következményei vannak. Mert ebből a feltevésből azt a következtetést vonják le, hogy a gazdasági krízist csak a terme-lés csökkentésével lehet orvosolni. A modern gazdasági élet koncentrációs törekvéseinek (kartellek, trösztök) célja szintén az, hogy a termelést a rentabilitás követelményének megfelelően szabályozzák. A gazdasági életnek minden legkisebb ága azon-ban olyan szerves kapcsolatban áll egymással, hogy bárhol történjék is legkisebb változás, ennek hatása kiterjed a közgaz-daság egész szervezetére. Így, ha valamelyik üzemben termelés-csökkentés áll be, ennek szükségszerű következménye a terme-lés csökkentése az egész vonalon, ha nem is mindig nagyon szembeötlő mértékben.